

38. MEKTUP

٣٨- ﴿الْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالثَّلَاثُونَ: إِلَى الْمَلَأَ إِبْرَاهِيمَ فِي جَوَابِ سُؤَالِهِ عَنْ مَعْنَى حَدِيثِ «سَتَفْتَرُقُ أُمَّتِي» الْحَدِيثِ وَدَرَجَةِ أَرْبَابِ الْفَقْرِ﴾

يَنْبَغِي أَنْ يُعْلَمَ أَنَّ الْمُرَادَ مِنْ قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ «كُلُّهُمْ فِي النَّارِ إِلَّا وَاحِدَةً» الْوَاقِعُ فِي حَدِيثِ «سَتَفْتَرُقُ أُمَّتِي إِلَى اثْنَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً» دُخُولُهُمْ فِي النَّارِ وَمَكْنُتُهُمْ فِي عَذَابِهَا مُدَّةً لَا خُلُودَهُمْ فِي النَّارِ وَدَوَامُهُمْ فِي عَذَابِهَا فَإِنَّ ذَلِكَ مُتَافٍ لِلْإِيمَانِ وَتَخْصُوصُ بِالْكَفَّارِ غَايَةٌ مَا فِي الْبَابِ أَنَّهُ لَمَّا كَانَ الْبَاعِثُ عَلَى دُخُولِهِمْ فِي النَّارِ مُعْتَقِدًا تَهْمُ الشُّرْءِ يَدْخُلُ كُلُّهُمْ فِيهَا بِالضَّرُورَةِ وَيُعَذَّبُونَ عَلَى مِقْدَارِ خُبْرٍ اعْتِقَادِهِمْ بِخِلَافِ الْفِرْقَةِ الْوَاحِدَةِ الْمُسْتَسْتَنَاءَةِ فَإِنَّ اعْتِقَادَهُمْ مُوجِبٌ لِلنَّجَاةِ مِنْ عَذَابِ النَّارِ وَسَبَبٌ لِفَلَاحِهِمْ وَلَكِنْ إِذَا ارْتَكَبَ بَعْضُ مِنْهُمْ الْأَعْمَالَ السَّيِّئَةَ وَلَمْ يَعَفْ عَنْهُ بِالتَّوْبَةِ أَوْ الشَّفَاعَةِ يَجُوزُ أَنْ يُعَذَّبَ بِالنَّارِ بِقَدْرِ ذَنْبِهِ وَيَحَقِّقُ الدُّخُولُ فِي النَّارِ فِي حَقِّهِ فَدُخُولُ النَّارِ فِي سَائِرِ الْفِرْقِ شَامِلٌ لِجَمِيعِ الْأَفْرَادِ وَإِنْ انْتَفَى الْخُلُودُ وَفِي حَقِّ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ تَخْصُوصٌ بِبَعْضِ مُرْتَكِبِ لِّلْمَعْصِيَةِ وَفِي كَلِمَةِ «كُلُّهُمْ» رَمَزٌ إِلَى هَذَا الْبَيَانِ كَمَا لَا يَخْفَى وَحَيْثُ أَنَّ هَذِهِ الْفِرْقَ الْمُتَبَدِّعَةَ مِنْ أَهْلِ الْقِبْلَةِ لَا يَنْبَغِي الْحِرَاءَةُ فِي تَكْفِيرِهِمْ مَا لَمْ يُتَكْرَمُوا لِضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ وَلَمْ يَرُدُّوا مَا تَبَيَّنَ مِنَ الْأَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ بِالتَّوَاتُرِ وَقِيلُوا مَا عَلِمَ بَحْيَتُهُ مِنَ الدِّينِ بِالضَّرُورَةِ قَالَ الْعُلَمَاءُ لَوْ وُجِدَ فِي مَسْئَلَةٍ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ وَجْهًا تَوْجِبُ التَّكْفِيرَ وَوَجْهٌ وَاحِدٌ يَنْفِيهِ يَنْبَغِي تَصْحِيحُ هَذَا الْوَجْهِ وَأَنَّ لَا يَحْكَمُ بِالْكَفْرِ وَاللَّهُ سُبْحَانَهُ أَعْلَمُ وَكَلِمَتُهُ أَحْكَمُ. وَأَيْضًا يَنْبَغِي أَنْ يُعْلَمَ أَنَّ الْمُرَادَ مِنْ نِصْفِ الْيَوْمِ الَّذِي يَدْخُلُ فَقَرَاءُ هَذِهِ الْأُمَّةِ قَبْلَ الْأَعْيَانِ بِتِلْكَ الْمُدَّةِ فِي الْحَيَّةِ هُوَ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ مِنْ سِنَى الدُّنْيَا فَإِنَّ الْيَوْمَ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى أَلْفُ سَنَةٍ ﴿وَإِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ﴾ شَاهِدُ لِهَذَا الْمَعْنَى وَكَيْفِيَّةُ تَقْدِيرِ تِلْكَ الْمُدَّةِ مُفَوَّضَةٌ إِلَى عِلْمِ اللَّهِ جَلَّ شَأْنُهُ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَكُونَ هُنَاكَ لَيْلٌ وَلَا نَهَارٌ وَلَا سَنَةٌ وَلَا قَمَرٌ مُتَعَارَفَةٌ وَالْمُرَادُ مِنَ الْفَقِيرِ الْفَقِيرِ الصَّابِرِ الَّذِي هُوَ مُلْتَزِمٌ لِلْإِثْبَانِ الْأَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ وَجُنُبِ عَنِ الْمُنْهَيَّاتِ الشَّرْعِيَّةِ وَلِلْفُقَرَاءِ دَرَجَاتٌ وَمَرَاتِبُ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ

وَأَعْلَىٰ مَرَاتِبِهِ إِنَّمَا يَتَصَوَّرُ فِي مَقَامِ الْفَنَاءِ الَّذِي يَكُونُ فِيهِ غَيْرُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ مُضْمَحِلًّا
وَمُتَلَاثِمًا وَمَنْسِيًّا وَمَنْ هُوَ جَامِعٌ لِجَمِيعِ مَرَاتِبِ الْفَقْرِ أَفْضَلُ يَمُنُّ بِتَحَقُّقِ بَعْضِهَا دُونَ
بَعْضٍ فَمَنْ فِيهِ فَقْرٌ ظَاهِرٌ مَعَ وُجُودِ الْفَنَاءِ أَفْضَلُ يَمُنُّ لَهُ الْفَنَاءُ فَقَطْ دُونَ الْفَقْرِ الظَّاهِرِ
فَأَفْهَمُ.

﴿ TÜRKÇE ANLAMLI ﴾

- Molla İbrahim'e yazılmıştır
- "Ümmetim yetmiş iki fırkaya ayrılacak" hadisiyle ilgili sorunun cevabı ve fakirlerin derecesi.

Bilmek gerekir ki, "Ümmetim yetmiş iki fırkaya ayrılacak"⁷³ hadîs-i şerifinde geçen "Bir tanesi dışında hepsi cehennemdedir." ifadesinden maksat, bu fırkaların cehenneme girerek belirli bir süre azap çekmesidir. Yoksa orada devamlı kalmaları ve ebedî azaba uğrayacakları anlamında değildir. Çünkü böyle bir şey imana ters olup kâfirlere has olan bir durumdur.

Sonuç olarak, çirkin itikatları bu fırkaları cehenneme götürdüğü için kaçınılmaz olarak hepsi oraya girecek ve itikatlarının çirkinliği miktarınca azap çekeceklerdir. İstisna edilen tek fırka ise böyle değildir. Çünkü bu fırka mensuplarının itikâdı, onları cehennem azabından korur ve felaha kavuşmalarına sebep olur. Ancak bu fırkadan olan bir kimse kötü ameller işler de tevbe ya da şefâat sonucu affedilmezse işlediği günahlara göre cehennemde azap çekmesi mümkündür. Burada cehenneme girme hâdisesi yalnızca bu günah işleyen kişiyi kapsamaktadır. Diğer fırkalar için sabit olan cehenneme girme ise ebedî olmamakla birlikte fırka mensuplarının hepsini içine almaktadır. Fırka-i Nâciye (kurtuluşa eren fırka) için, cehenneme girme yalnızca günah işleyen kişiyi kapsar. Hadiste geçen "hepsi" ifâdesinde bu açıklamaya bir işaret olduğu açıktır.

Bu bid'atçı fırkaları ehl-i kiblede olmaları hasebiyle, dinden olduğu zorunlu olarak bilenen ve tevatürle sabit olmuş hükümleri inkar etmedikleri ve dinde zorunlu olan esasları kabul ettikleri sürece tekfire cüret etmek uygun değildir. Nitekim âlimler, "Bir meselede küfrü gerektiren doksandokuz sebep olsa, diğer taraftan aynı mese-

⁷³ Hadis için Bk. Tirmizî, nr. 2641.

وَفِي حَقِّ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ وَإِنْ اِنْتَفَى الْخُلُودُ Her ne kadar ebedi olmasa da Kurtulmuş gruptaki cehenneme girme (hükmü) ise مَخْصُوصٌ بِبَعْضِ مُرْتَكِبِ اللَّمَعِصِيَةِ Günah işleyen bir gruba aittir كَلِمَةُ كُلُّهُمْ 'Onların tamamı' sözünde vardır (Ne?) Nitekim bu gizli كَمَا لَا يَخْفَى Bu açıklamaya bir işaret رَمَزٌ إِلَى هَذَا الْبَيَانِ (Ne?) de Kible مِنْ أَهْلِ الْقِبْلَةِ Ve şu bidatçi gruplar هَذِهِ الْفِرْقَةُ الْمُبْتَدِعَةُ Kible ehlinde oldukları için لَا يَنْبَغِي الْجَرَءَةُ Cüret etmemek gerekir (Neye?) Onları kafir ilan etmeye (Ne müddetçe?) لَمْ يَنْكَرُوا İnkar etmedikleri müddetçe (Neyi?) وَلَمْ يَرُدُّوا Zorunlu dini meseleleri لِضَرُورَاتِ الدِّينِ (Neyi?) Ve reddetmedikleri Sabit olan şeri hükümleri (Ne ile müddetçe (Neyi?) مَا ثَبَتَ مِنَ الْأَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ (Ne ile sabit?) مَا عَلِمَ بِحَيْثُ Tevatür yoluyla وَقَبِلُوا Ve kabul ettikleri müddetçe (Neyi?) مَا عَلِمَ بِحَيْثُ Zorunlu بِالضَّرُورَةِ (Nasıl bilinen?) Dinden مِنَ الدِّينِ (Neden?) Gelişi bilinen esasları (Ne?) Bir konuda bulunsa لَوْ وَجَدَ فِي مَسْئَلَةٍ Alimler dediler ki: قَالَ الْعُلَمَاءُ (Ne?) Tekfiri gerektiriyor تَوْجِبُ التَّكْفِيرَ Doksan dokuz sebep ki، تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ وَجْهًا (Neyi?) bunlara zıt bir tane sebep bulunsa وَوَجْهٌ وَاحِدٌ يَنْبَغِي Ve (aynı konuda) O sebebin doğru kabul edilmesi gerekir تَصْحِيحُ هَذَا الْوَجْهِ Ve وَأَنْ لَا يَخْشَى بِالْكَفْرِ Küfürle hükmedilmemesi gerekir وَاللَّهُ سُبْحَانَهُ أَعْلَمُ En iyisini Allah bilir وَكَلِمَتُهُ أَحْكَمُ Aynı şekilde bilinmesi gerekir ki، وَأَيْضًا يَنْبَغِي أَنْ يُعْلَمَ Ve onun sözü en sağlamdır وَأَيُّهَا النَّاسُ Günün yarısından maksat الَّذِي Öyle yarısı ki يَدْخُلُ فُقَرَاءُ O dünya senelerinden beş yüz senedir هُوَ خَمْسِمِائَةُ سَنَةٍ مِنَ سِنَى الدُّنْيَا (Nedir?) Zenginlerden bu Bu ümmetin fakirleri girecekler الْمُدَّةُ بِئِلَكَ الْأَعْيَاءُ قَبْلَ هَذِهِ الْأُمَّةِ (Nereye girecekler?) Cennete فِي الْجَنَّةِ (Bu yarım günden maksat) وَأَنْ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ Bin senedir أَلْفُ سَنَةٍ عِنْدَ اللَّهِ تَعَالَى

شَاهِدٌ Rabbinin katında bir gün كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ Sizin saydığınız bin yıl gibidir
 وَكَيْفِيَّةُ تَقْدِيرِ تِلْكَ الْمُدَّةِ (Bu ayet) bu manaya delildir لِهَذَا الْمَعْنَى Bu müddetin nasıl
 belirlendiği شَانِ يَوْجَعُ Allah'ın ilmine bırakılmıştır (Nası-
 st?) مِنْ غَيْرِ أَنْ يَكُونَ هُنَاكَ (Ne?) Orada olmaksızın
 وَالْمُرَادُ مِنَ الْفَقِيرِ مُتَعَارِفٌ Bilinen manada Sene ve ay ki, وَلَا سَنَةٌ وَلَا قَمَرٌ (Daha?)
 Fakirden maksat (Nedir?) الصَّابِرُ Sabreden fakirdir هُوَ مُلْتَزِمٌ Ki, o
 sarılmıştır (Neye?) لِإِثْبَاتِ الْأَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ Şer-i hükümleri yerine getirmeye
 وَالْفُقَرَاءُ دَرَجَاتٌ Şer-i yasaklardan عَنِ الْمَنْهِيَّاتِ الشَّرْعِيَّةِ (Neden?)
 بعضهم فوق بعض (Öyle dereceler ki,) Fakirlerin derece ve mertebeleri vardır
 إِنَّمَا يَتَصَوَّرُ وَأَعْلَى مَرَاتِبِهِ Bu mertebelerin en üstünü
 Sadece düşünülebilir (Nerede?) فِي مَقَامِ الْفَنَاءِ Fena makamında
 الْمُضْمَحِلُّ وَمُتَلَا شَيْئًا وَمَنْسِيًا (Ne olur?) Ki, orada Allah'ın dışındakiler olur
 لِجَمِيعِ مَرَاتِبِ (Neyi?) Toplayan kimse وَمَنْ هُوَ جَامِعٌ Yok olan, eriyen ve unutulmuş
 O يَمُنُّ (Kimden?) أَفْضَلُ Daha üstündür Fakirlik mertebelerinin tamamını
 دُونَ بَعْضٍ Bu mertebelerin bir kısmını Elde ediyor (Neyi?) يَصْحَقُ Kişiden ki,
 Kimde zahiri fakirlik varsa (Ne ile birlikte?) فَمَنْ فِيهِ فَقْرٌ ظَاهِرٌ Fenanın varlığıyla birlikte أَفْضَلُ Daha üstündür
 (Kimden?) Sadece fenası bulunup Zahirî fakirliğin Zahirî fakirliğin olmayandan فَافْهَمُوا Anla!...